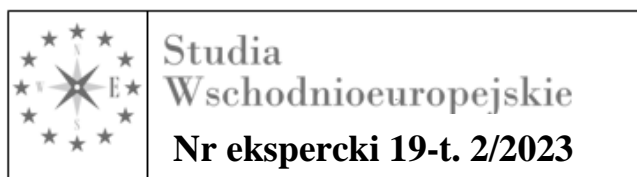

Wawrzyniec Kowalski

Wojskowa Akademia Techniczna

im. Jarosława Dąbrowskiego

Od Idlibu do Trypolisu. Unia Europejska wobec wyzwań generowanych przez Turcję w rejonie Morza Śródziemnego¹³⁷

10 czerwca tego roku francuska korweta *Le Courbet* realizująca zadania wynikające z udziału francuskiego okrętu w realizacji wojskowej operacji Sea Guardian prowadzonej w ramach Paktu Północnoatlantyckiego, według władz francuskich została kilkakrotnie namierzona radarem kierowania ogniem przez turecki okręt¹³⁸. Zadaniem realizowanymi w ramach operacji Sea Guardian są m.in. „[...] to maintain maritime situational awareness, deter and counter terrorism and enhance capacity building”¹³⁹. Do zdarzenia doszło, gdy francuski okręt zamierzał dokonać kontroli statku handlowego *Cirkin* płynącego pod banderą Tanzanii z Turcji do libijskiego portu w Misracie.

Incydent o podobnym charakterze miał miejsce tego samego dnia, gdy grecka fregata *Spetsai* realizująca działania morskie pod egidą operacji IRINI w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony UE na wodach Morza Śródziemnego usiłowała dokonać kontroli tego samego statku. W obydwu przypadkach okręty tureckie ostrzegły, że statek znajduje się pod ochroną Republiki Turcji i poinformowały, że statek przewozi pomoc humanitarną do Libii.

Przypomnieć należy, że zasadniczym celem unijnej operacji morskiej trwającej od 1 kwietnia 2020 roku jest egzekwowanie embarga nałożonego na dostawy broni do Libii na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 2292 z 14 czerwca

¹³⁷ Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą "DIALOG" w latach 2019-2023.

¹³⁸ Groizeleau Vincent, *OTAN : la France espère un électrochoc sur la question turque*, <https://www.meretmarine.com/fr/content/otan-la-france-espere-un-electrochoc-sur-la-question-turque> (18.07.2020).

¹³⁹ Operation Sea Guradian, <https://mc.nato.int/missions/operation-sea-guardian>, (18.07.2020).

2016 roku¹⁴⁰. Na mocy wspomnianej rezolucji dopuszcza się przeprowadzenie inspekcji na morzu statków, wobec których zaistniały podejrzenia, że transportować mogą uzbrojenie do Libii, jak również nielegalnie wywozić ropę naftową z libijskich złóż. Nie bez znaczenia w kontekście przeciwdziałania nielegalnej emigracji do krajów Unii Europejskiej, jest założenie, że operacja IRINI ma: „[...] przyczynić się do ukrócenia działalności sieci przemytu ludzi i handlu ludźmi poprzez gromadzenie informacji i patrolowanie z powietrza”¹⁴¹.

Wspomniane zdarzenia, niektórzy z dziennikarzy i obserwatorów konfliktu libijskiego, interpretują jako swoistą zimną wojnę w obrębie Paktu Północnoatlantyckiego, co tylko częściowo oddaje istotę wydarzeń związanych z wojną domową w Libii. Zaryzykować można stwierdzenie, że incydenty z 10 czerwca tego roku można interpretować w zdecydowanie szerszym kontekście, aniżeli jednostkowe zdarzenia. Ich reperkusje oddziaływać będą nie tylko na stosunki pomiędzy państwami członkowskimi Paktu Północnoatlantyckiego, ale również, a być może przede wszystkim, na kwestię redefinicji stosunku Unii Europejskiej do Turcji.

Celem artykułu jest odniesienie się do kwestii rosnących aspiracji Turcji do pełnienia roli regionalnego mocarstwa w rejonie Morza Śródziemnego, co w sposób naturalny stanowić będzie wyzwanie dla państw członkowskich Unii Europejskiej, zwłaszcza w sferze bezpieczeństwa. Autor odnosi się w szczególności do coraz większego zaangażowania politycznego i militarnego Turcji w Libii. W zamierzeniu autora praca stanowić ma przyczynek do dalszych badań nad kwestią wypracowania przez Unię Europejską zdecydowanie bardziej asertywnego podejścia do niezwykle istotnych dla jej bezpieczeństwa wyzwań, generowanych przez turecką politykę zagraniczną. Autor celowo nie odnosi się do całościowego ujęcia kwestii stosunków politycznych i wojskowych pomiędzy wszystkimi stronami zaangażowanymi w konflikt libijski, bowiem takie przedstawienie zagadnienia w sposób zdecydowany wykraczałoby – przede wszystkim objętościowo poza formułę niniejszej książki.

Nie ulega wątpliwości, że Turcja, zwłaszcza od 2011 roku, tj. od rozpoczęcia wojny domowej w Syryjskiej Republice Arabskiej, osiąga swoje cele polityczne śmiało sięgając po działania militarne posługując się przy tym metodą faktów dokonanych. Na podkreślenie zasługuje zarówno aktywne zaangażowanie na rzecz wzmocnienia swojej obecności – zwłaszcza w wymiarze militarnym w rozdartej wojną domową od 2011 roku Syryjskiej

¹⁴⁰ Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2292, *The situation in Libya*, 2016, <http://unscr.com/en/resolutions/2292> (16.07.2020).

¹⁴¹ consilium.europa.eu, 2020.

Republice Arabskiej, jak również w wymiarze politycznym i gospodarczym w również targanej wewnętrznym konfliktem zbrojnym od 2014 roku Libii. Wszakże obecność tureckich sił zbrojnych na obszarze syryjskich muhafaz Idlib, Afrin czy też Rakka, interesowała wspólnotę międzynarodową głównie w kontekście działań Ankary mających przeciwdziałać tworzeniu się podwalin kurdyjskiej samorządności, jak i dążeń do niepodległości. Przykładem takiego zaangażowania mogą być również uderzenia lotnicze i lądowe wymierzone w bojowników Partii Pracujących Kurdystanu w północnym Iraku mające miejsce w połowie czerwca 2020 roku¹⁴². Zwracano uwagę również na fakt instrumentalnego wykorzystywania przez Turcję swoistej karty przetargowej w relacjach z Unią Europejską w postaci milionów syryjskich uchodźców dążących do granic państw członkowskich Unii, a pozostających wciąż w obozach na tureckim terytorium,. Przypomnieć należy, że w lutym i marcu 2020 roku Turcja otworzyła swoje granice, umożliwiając tysiącom uchodźców z Syrii, Iraku, Iranu oraz Afganistanu forsowanie granic Grecji i Bułgarii. Otwarcie granic stanowiło jednocześnie naruszenie zobowiązań zaciągniętych przez Ankarę wobec UE dotyczących zobowiązania do kontroli przepływu migrantów w zamian za finansowe rekompensaty. Według danych Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw uchodźców na obszarze Turcji znajduje się największa liczba uchodźców na świecie, która szacowana jest obecnie na 3,6 miliona Syryjczyków oraz około 330 000 tysięcy uchodźców innych narodowości. „Turkey continues to host the largest number of refugees worldwide, as the number of people forcibly displaced across the world due to conflict, violence and persecution hit record levels”¹⁴³.

Wskazane we wstępie incydenty pomiędzy okrętami pływającymi pod banderami państw członkowskich Paktu implikują zdecydowanie poważniejsze następstwa, aniżeli jedynie spór w obrębie Sojuszu Północnoatlantyckiego. O ile dochodzenie prowadzone w obrębie Paktu ma charakter niejawnny, co nie dziwi biorąc pod uwagę militarny charakter Sojuszu, to w obrębie Unii Europejskiej liczyć się należy, że wspomniane incydenty na morzu staną się elementami umożliwiającymi zwiększenie świadomości zarówno przywódców państw członkowskich UE jak i ich obywateli w kontekście następstw coraz bardziej dynamicznego zaangażowania Turcji w obszarze Morza Śródziemnego.

¹⁴² U.S. Commission on International Religious Freedom, *USCIRF Condemns Turkish Military Operations in Northern Iraq*, <https://www.uscirf.gov/news-room/press-releases-statements/uscirf-condemns-turkish-military-operations-in-northern-iraq> (21.07.2020).

¹⁴³ Refugees and Asylum Seekers in Turkey, <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey>, (17.07.2020).

Dla całościowego ukazania omawianych tu kwestii warto zwrócić uwagę, że w ostatnich miesiącach miały miejsce istotne wydarzenia, które uprawniają do stwierdzenia, że liderzy państw członkowskich, zwłaszcza w ramach Rady Europejskiej będą musieli dokonać poważnej reorientacji dotychczasowej polityki wobec Turcji i wypracowania nowego stanowiska wobec nie ukrywającego swoich mocarstwowych ambicji prezydenta Recepta Erdogana.

28 listopada 2019 roku Ankara podpisała z libijskim Government of National Accord umowę o rozgraniczeniu Wyłącznych Stref Ekonomicznych na morzu, w ramach której rząd turecki zagwarantował ósrodkowi władzy w Trypolisie wsparcie wojskowe. Jak wskazuje Witold Repetowicz: „Umowa ta została uznana za nielegalną zarówno przez konkurencyjny ósrodek władzy w Libii tj. wybrany w 2014 r. parlament (HoR) z siedzibą w Tobruku (który zgodnie z porozumieniem tworzącym GNA powinien ratyfikować każdą umowę międzynarodową) oraz Grecję, Cypr, Unię Europejską i w zasadzie większość społeczności międzynarodowej. Umowa ta skutkowała również podjęciem przez Grecję aktywności dyplomatycznej w celu podpisania alternatywnych umów o EEZ z państwami basenu Morza Śródziemnego zgodnie z zapisami Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza (UNCLOS)”¹⁴⁴.

Wspomniana umowa o rozgraniczeniu wpisuje się w retorykę Ankary, w ramach której podkreśla ona, że zawarcie przez rządy Grecji, Cypru i Izraela 2 stycznia 2020 roku porozumienia dotyczącego budowy gazociągu EastMed, umożliwiającego transport gazu z izraelskich i cypryjskich pól gazowych *via* Cypr do Grecji narusza interesy tureckie w regionie. Według Turcji zawarcie porozumienia z rządem w Trypolisie uniemożliwi realizację gazociągu. Zdaniem Ariela Cohen’a : „[...] Erdogan has called the move [zawarcia porozumienia w sprawie EastMed] part of a geopolitical “game to imprison Turkey within its land boundaries” and has taken active steps to inhibit the project’s completion. As Ankara continues to shift its regional alliances against the interest of NATO, the country is pursuing a foreign policy that aims to maximize its sphere of influence in the Mediterranean space”¹⁴⁵. Kluczowe znaczenie dla postrzegania przez kraje Unii umowy Ankary z Trypolisem ma fakt, że porozumienie w sprawie EastMed jak i sama jego idea dysponuje oficjalnym poparciem

¹⁴⁴ Repetowicz Witold, *Światowa wojna na Morzu Śródziemnym [OPINIA]*, <https://defence24.pl/swiatowa-wojna-na-morzu-sroziemnym-opinia> (16.07.2020).

¹⁴⁵ Cohen Ariel, *Turkey-Libya Maritime Deal Upsets Mediterranean Energy Plan*, <https://www.forbes.com/sites/arielcohen/2020/01/08/turkey-libya-maritime-deal-upsets-mediterranean-energy-plan/#35d056486bee> (21.07.2020).

UE i w zamyśle Brukseli umożliwić ma dywersyfikację dostaw błękitnego paliwa do Europy. Projekt EastMed realizowany jest jako project of common interest na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 347/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, uchylające decyzję nr 1364/2006/WE oraz zmieniające rozporządzenia (WE) nr 713/2009, (WE) nr 714/2009 i (WE) nr 715/2009¹⁴⁶ oraz Rozporządzenia delegowanego komisji (UE) 2018/540 z dnia 23 listopada 2017 r. zmieniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 347/2013 w odniesieniu do unijnej listy projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania¹⁴⁷.

Omawiany konflikt zbrojny w Libii tylko pozornie wydaje się mieć charakter regionalny, bowiem w jego przebieg zaangażowanych jest kilkanaście państw, spośród nich kilka mocarstw czyni to w sposób otwarty, wspierając wyjątkowo nowoczesnym jak na standardy afrykańskie uzbrojeniem. Ekonomiczny wymiar tureckiego zaangażowania w Libii podkreśla Tarek Megirisi, zdaniem którego: „Turkey has long maintained an interest in Libya as an economic partner where it holds over \$20 billion in frozen contracts that, if resumed, might boost its otherwise worsening economy. Moreover, the success of the Haftar project would cement Emirati and Egyptian influence in North Africa and present a serious obstacle to Turkish prospects in the region”¹⁴⁸. Zwraca się uwagę, że Turcja stojąca w obliczu dwucyfrowej inflacji, kryzysu wywołanego pandemią wirusa COVID-19, nękana wysokim bezrobociem, wyczerpywaniem się rezerw walutowych i słabością liry¹⁴⁹ z wielką powagą traktuje możliwości zdobycia lukratywnych kontraktów – zwłaszcza budowlanych i związanych z eksploatacją złóż libijskiej ropy naftowej i gazu ziemnego.

Przypomnieć trzeba także, że od 2019 roku Turcja prowadzi intensywną akcję wykonywania odwiertów dna morskiego w poszukiwaniu złóż węglowodorów. Według władz Cypru działania te, dokonywane bezprawnie zarówno na obszarze cypryjskich wód terytorialnych, jak i wodach zaliczanych do morskiej wyłącznej strefy ekonomicznej Cypru

¹⁴⁶ Regulation (EU) No 347/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2013 on guidelines for trans-European energy infrastructure and repealing Decision No 1364/2006/EC and amending Regulations (EC) No 713/2009, (EC) No 714/2009 and (EC) No 715/2009, Dz. Urz. UE L 115 z 25.4.2013.

¹⁴⁷ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2018/540 z dnia 23 listopada 2017 r. zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 347/2013 w odniesieniu do unijnej listy projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

¹⁴⁸ Megirisi Tarek, *Geostrategic Dimensions of Libya's Civil War*, „Africa Security Brief. A publication of the africa center for strategic studies”, 2020, No. 37, s. 6..

¹⁴⁹ dw.com, *Turkey's strategic play in Libya to help reap economic gains*, <https://www.dw.com/en/turkeys-strategic-play-in-libya-to-help-reap-economic-gains/a-54037623> (24.07.2020).

mają charakter nielegalny. Morskie prace poszukiwawcze prowadzone są zdaniem rządu tureckiego w imieniu Tureckiej Republiki Cypru Północnego, która co warto przypomnieć, uznawana jest za suwerenny podmiot jedynie przez Ankarę. W tym kontekście odnotować warto, że Rada Unii Europejskiej już 15 lipca 2019 roku negatywnie odniosła się do tureckich działań na morzu. W komunikacie Rady wskazano, że: „The Council reiterates the serious immediate negative impact that such illegal actions have across the range of EU-Turkey relations. The Council calls again on Turkey to refrain from such actions, act in a spirit of good neighbourliness and respect the sovereignty and sovereign rights of Cyprus in accordance with international law. [...] In light of Turkey’s continued and new illegal drilling activities, the Council decides to suspend negotiations on the Comprehensive Air Transport Agreement and agrees not to hold the Association Council and further meetings of the EU-Turkey high-level dialogues for the time being. The Council endorses the Commission’s proposal to reduce the pre-accession assistance to Turkey for 2020 and invites the European Investment Bank to review its lending activities in Turkey, notably with regard to sovereign-backed lending”¹⁵⁰. Nie ulega wątpliwości, że dotychczasowe sankcje nakładane przez Unię Europejską na Turcję w związku z napięciami turecko-cypryjskimi nie mają charakteru realnie dolegliwego dla Ankary.

Emanacją ambicji gospodarczych Turcji na obszarze basenu Morza Śródziemnego było wskazane wcześniej zawarcie z rządem libijskim w Trypolisie umowy o rozgraniczeniu wyłącznych stref ekonomicznych na morzu. Kluczowe znaczenie ma przy tym fakt, że stronami Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 1982 roku nie są zarówno Libia – ta jedynie podpisała umowę bez ratyfikacji, jak i Turcja, która konwencji dotychczas nawet nie podpisała. Zawarcie takiego porozumienia zostało skrytykowane i uznane za nielegalne zarówno przez Egipt, jak i postrzegane za absurdalne przez rząd grecki, który zwraca uwagę na położenie geograficzne greckiej wyspy Kreta¹⁵¹. Z kolei Komisja Europejska w grudniu 2019 podkreśliła *expressis verbis*, że zgodnie prawem międzynarodowym nie ma podstaw do uznania przez wspólnotę międzynarodową wspomnianego porozumienia. „The Turkey-Libya Memorandum of Understanding on the delimitation of maritime jurisdictions in the Mediterranean Sea infringes upon the sovereign

¹⁵⁰ Council of the European Union, *Turkish drilling activities in the Eastern Mediterranean: Council adopts conclusions*, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/07/15/turkish-drilling-activities-in-the-eastern-mediterranean-council-adopts-conclusions/> (19.07.2020).

¹⁵¹ Reuters, *Turkey signs maritime boundaries deal with Libya amid exploration row*, <https://www.reuters.com/article/us-turkey-libya/turkey-signs-maritime-boundaries-deal-with-libya-amid-exploration-row-idUSKBN1Y213I> (20.07.2020).

rights of third States, does not comply with the Law of the Sea and cannot produce any legal consequences for third States. The European Council unequivocally reaffirms its solidarity with Greece and Cyprus regarding these actions by Turkey”¹⁵².

Problem rosnącego zaangażowania wojskowego tureckich sił zbrojnych w Libii i łamania embargo na dostawy uzbrojenia nałożonego przez Radę Bezpieczeństwa ONZ dostrzegają również niektórzy europarlamentarzyści. Przykładowo, 23 czerwca br. eurodeputowana Özlem Demirel wskazywała, w pytaniu skierowanym do Komisji Europejskiej, że: „, There is clear evidence to suggest that the Turkish Government has, since last year, been regularly smuggling arms shipments into Libya in breach of the UN arms embargo. On 10 July 2020 a potentially dangerous situation arose when a Greek frigate, the ‘Spetsai’, sought to carry out an inspection of the ‘Çirkin’ freighter, which was carrying an arms consignment, and was prevented from doing so by three Turkish warships. A further incident occurred shortly afterwards when a French navy vessel taking part in a NATO mission was targeted by Turkish vessels using a fire-control radar when it moved in to inspect a freighter. At the same time, Turkey has also been engaged in a military exercise involving eight warships and 17 aircraft in the eastern Mediterranean off the Libyan coast”¹⁵³.

Nie ulega wątpliwości, że upadek i śmierć w 2011 roku płk Muammara Kadaffiego kończąca okres ponad czterdziestoletnich rządów autorytarnych wytworzyła realną pustkę na libijskiej scenie politycznej. Obecnie w wojnie domowej toczącej się w Libii od 2011 roku liczą się *de iure* i *de facto* dwie przeciwstawne strony popierane tak wprost jak i zakulisowo przez państwa trzecie dążące do wyzyskania konfliktu celem uzyskania kontroli nad ogromnymi złożami ropy naftowej jak i dominacji na obszarze północnej Afryki. Jedną ze stron konfliktu jest Government of National Accord (GNA), którego liderem jest premier Fayez al-Sarraj, drugą zaś Libyan National Army z jej dowódcą gen. Khalifą Haftarem, którego polityczne zaplecze stanowi House of Representatives w Tobruku. GNA cieszy się politycznym i militarnym poparciem Republiki Turcji, Kataru oraz życzliwością Włoch, z kolei LNA wspierają militarnie Egipt, Zjednoczone Emiraty Arabskie oraz Federacja Rosyjska. Dodatkowo, parlament w Tobruku dysponuje, zdaniem wielu obserwatorów, nieoficjalnym wsparciem Paryża.

¹⁵² European Council, *European Council meeting (12 December 2019) – Conclusions*, <https://www.consilium.europa.eu/media/41768/12-euco-final-conclusions-en.pdf> (20.07.2020).

¹⁵³ Demirel Özlem, *Parliamentary questions: Secret arms shipments from Turkey to Libya*, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-003726_EN.html (18.07.2020)

Jakkolwiek celem artykułu nie jest przedstawienie militarnych aspektów konfliktu libijskiego w szerszej perspektywie, to wydaje się zasadnym przypomnienie, że o ile jeszcze do połowy maja tego roku oddziały generała Khalify Haftara oblegały Trypolis i wydawało się, że upadek miasta będzie rychły, to właśnie ugrupowaniom wiernym Favezowi al-Sarrajowi udało się zlikwidować oblężenie stolicy, zdobyć strategiczną dla Haftara bazę lotniczą Al-Wattia i całkowite oczyszczenie z sił LNA północno-zachodniej Libii. To ostatecznie umożliwiło oddziałom GNA ofensywę na kontrolowaną przez siły Haftara Syrtę, będącą kluczem do największych złóż ropy naftowej w kraju. Sukcesy militarne rządu w Trypolisie nie byłyby wszakże możliwe, gdyby nie niezwykle istotne wsparcie tureckich sił zbrojnych zapewniających oddziałom podporządkowanym Government of National Accord zaplecze logistyczne, szkolenia, dostawy nowoczesnych systemów uzbrojenia, z których część jest najprawdopodobniej obsługiwana przez żołnierzy tureckich, *vide* drony uderzeniowe MALE i ANKA, systemy walki radioelektronicznej KORAL, czy też systemy przeciwlotnicze bliskiego zasięgu Korkut jak i średniego MIM-23 HAWK XXI. Nie sposób nie wspomnieć o przetruciu z syryjskiej prowincji Idlib do Libii kilku tysięcy islamskich najemników. Władze tureckie wielokrotnie podkreślały, że ich militarna obecność w Libii jest zgodna z prawem międzynarodowym i wynika ze zgody uznanego na arenie międzynarodowej rządu w Trypolisie. 20 grudnia 2019 roku rząd ten wystąpił z formalnym wnioskiem o udzielenie wsparcia w związku z koniecznością obrony suwerenności państwa m.in. do takich państw jak Włochy, Stany Zjednoczone i Turcja. Już 30 grudnia prezydent Erdogan wystąpił z wnioskiem do parlamentu o wyrażenie zgody na wysłanie tureckich sił zbrojnych do Libii. Zgoda została udzielona na początku stycznia tego roku.

Rzecz jasna, nie oznacza to, że łamiąc embargo ONZ uzbrojenie do Libii dostarcza jedynie Turcja. Dla komplementarności wyводу dodać należy, że zaawansowane systemy uzbrojenia dostarczają antagoniście Trypolisu – generałowi Haftarowi zarówno Zjednoczone Emiraty Arabskie *vide* systemy przeciwlotnicze Pantsir S1 oraz Federacja Rosyjska. Ta ostatnia w maju 2020 roku przetruciła do bazy lotniczej Al-Jufra myśliwce MIG-29 oraz bombowce frontowe SU-24. Maszyny te zostały skierowane do Libii z zamalowanymi rosyjskimi oznaczeniami przynależności państwowej, nie mniej przyleciały do Afryki w eskorcie rosyjskich maszyn SU-34 z bazy lotniczej Khmeimim w Syrii¹⁵⁴. Na uwypuklenie zasługuje fakt, że uzbrojenie to transportowane jest do Libii zarówno drogą lotniczą, jak i lądową *via*

¹⁵⁴ Detsch Jack, Pentagon Escalates Rhetoric in Libya as Russian Planes Arrive, <https://foreignpolicy.com/2020/05/26/pentagon-libya-russia-fighter-aircraft-rhetoric-africom/> (20.07.2020).

Egipt. W obydwu przypadkach zarówno siły Paktu Północnoatlantyckiego w ramach operacji Sea Guardian oraz Unii Europejskiej działające w ramach morskiej operacji IRINI nie mają możliwości i upoważnienia do wprowadzenia środków kontrolnych.

Przejęcie przez Turcję faktycznej, militarnej kontroli nad znaczną częścią libijskiego wybrzeża, wydaje się być w kontekście wcześniejszej tureckiej polityki migracyjnej wobec Europy wyjątkowo niebezpieczne. Władze tureckie uzyskują bowiem możliwość zarówno kontrolowania, jak i oddziaływania na bezpieczeństwo państw członkowskich Unii Europejskiej poprzez sprawowanie kontroli nad drugą istotną drogą, którą to migranci z Afryki od lat faktycznie przybywają do Europy. Tragiczne obrazy przepelnionych uchodźcami łodzi docierających na włoską wyspę Lampedusa z wybrzeży libijskich wciąż są żywe w pamięci Europejczyków.

Wydaje się niepokojące, że liderzy europejscy nie dostrzegają realizującej się na ich oczach sytuacji, w której Unia Europejska powtórnie stanie się zależna od rządów Ankary zyskującej możliwość faktycznego kontrolowania napływu nielegalnych uchodźców do Europy. Według danych Biura Narodów Zjednoczonych ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej z końca kwietnia 2020 roku, w Libii przebywa około 654 tysięcy uchodźców i migrantów, zaś 345 tysięcy cywilów mieszka w strefie bezpośrednich walk¹⁵⁵. Świadomość takiej ewentualności wciąż nie jest zbyt duża.

Autorzy raportu z kwietnia 2020 roku wskazują na podział w obrębie państw unijnych w kwestii oceny zaangażowania militarne Turcji w Libii. „Publicly, Western countries have criticised Turkish actions, including its violation of the UN arms embargo on Libya. But the same Western governments (with the exception of France) have also expressed tacit sympathy. They, too, want to prevent the Serraj government’s collapse. And they, too, hope that Turkey’s direct involvement to bolster the government will first stop Haftar’s offensive and then compel him to negotiate”¹⁵⁶.

Francuscy obserwatorzy wydarzeń politycznych w Afryce Północnej dostrzegają w kryzysie humanitarnym w Libii realną groźbę dla Europy, która może ziścić się w drodze uzyskania przez Ankarę trwałych środków oddziaływania na rząd w Trypolisie. Dziesiątki tysięcy migrantów zamierzających uzyskać azyl w Europie mogą zdaniem Isabelle Lasserre stać się narzędziem szantażu wobec państw europejskich. Publicystka odnosząc się słów szefa Quai

¹⁵⁵ OCHA, Libya Situation Report 29 April 2020, s. 1-2.

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Situation%20Report%20-%20Libya%20-%2029%20Apr%202020.pdf> (21.07.2020).

¹⁵⁶ Europe Report, Turkey Wades into Libya’s Troubled Waters, 2020, nr 257, s.1.

d'Orsay Jean-Yves Le Drian'a pisze: „En quelques mois, la Turquie a accru son pouvoir de nuisance en Méditerranée orientale, en passant un accord avec le gouvernement de Tripoli pour le forage et l'exploration de gaz. En s'appuyant sur ses alliés Frères musulmans, elle semble vouloir faire revivre l'Empire ottoman dans la région. À Syrte, elle convoite les riches champs de pétrole libyen. Mais c'est surtout le sujet des migrants transitant par la Libye qui donne des sueurs froides aux responsables français. En s'imposant comme le principal acteur militaire en Libye, la Turquie sera bientôt en mesure de contrôler le deuxième robinet migratoire de la région et de multiplier par deux sa capacité de chantage vis-à-vis de l'UE. «On ne peut pas accepter que les réfugiés servent de moyen de pression ou d'instrumentalisation de la Turquie à notre égard», a récemment prévenu Jean-Yves Le Drian”¹⁵⁷. Podobne stanowisko jak Isabelle Lasserre zajmuje Marc Lavergne uwypuklający zagrożenie migracyjne. „[...] la Turquie pourrait désormais disposer en Libye d'un nouvel instrument de contrôle des routes migratoires vers l'Europe. On sait dans quelles conditions l'Europe a dû se soumettre aux exigences d'Ankara pour tarir le flot des migrants en provenance de Syrie et du Moyen-Orient. Les routes qui aboutissent sur la côte libyenne, malgré tous leurs dangers, sont d'autres voies d'accès au territoire européen, pour les migrants africains mais aussi pour ceux en provenance du Moyen-Orient et même d'Asie du Sud”¹⁵⁸.

Dodać należy również, że Francja zwyczajowo postrzega Afrykę Północną niemal za swoją wyłączną strefę wpływów. Obecnie spośród państw członkowskich UE, poza Grecją podkreślającą zagrożenia związane z postępowaniem Ankary w rejonie Morza Śródziemnego, to właśnie Francja aktualnie staje się państwem wzywającym do zaostrzenia antytyreckiej retoryki w ramach Unii. W tym kontekście za ważne należy uznać słowa prezydenta Francji Emmanuela Macrona, który określił działania Turcji w Libii jako „niebezpieczną grę”¹⁵⁹, w ramach której kraj ten nie realizuje swoich zobowiązań zawartych podczas konferencji berlińskiej, mającej miejsce w styczniu 2020 roku.

Aktywność coraz śmieiej działającej w obszarze Morza Śródziemnego Turcji, paradoksalnie nie jest czymś aż tak zaskakującym, zwłaszcza w wymiarze politycznym. Już w marcu 2014

¹⁵⁷ Isabelle Lasserre, Libye: pourquoi l'activisme de la Turquie donne des sueurs froides à la France, „Le Figaro”, 2020.

¹⁵⁸ Marc Lavergne, L'armée turque s'installe en Libye: vers un nouveau chantage aux migrants d'Erdogan?, „La Figaro”, <http://www.ataturquie.fr/larmee-turque-sinstalle-en-libye-vers-un-nouveau-chantage-aux-migrants-derdogan/> (26.07.2020).

¹⁵⁹ Daventry Michael, Emmanuel Macron: 'Turkey is playing a dangerous game in Libya', <https://www.euronews.com/2020/06/23/emmanuel-macron-turkey-is-playing-a-dangerous-game-in-libya> (24.07.2020).

roku Tamas Szigetvari wskazywał na rosnące aspiracje polityczne i gospodarcze Ankary. „What we can see is a strengthening position of Turkey both in political and in economic terms. [...] Turkey becomes more active in the Middle East, as well. It wanted to mediate between Syria and Israel, but after the Gaza-conflict the relations with Israel deteriorated substantially. [...] But Turkey also has the intention to strengthen its role of being the bridge between the West and the East”¹⁶⁰. Przypomnieć należy również, datujące się od 2016 roku zbliżenie pomiędzy Turcją a Rosją, którego emanacją jest budzący kontrowersje w ramach NATO zakup nowoczesnych systemów przeciwlotniczych S-400 czy też realizacja gazociągu Turkstream, który stanowi alternatywę dla dostaw gazu do Europy i jest konkurencyjny wobec projektu EastMed. Przedstawiciele doktryny zwracają uwagę, że zbudowanie płaszczyzny skutecznego porozumienia pomiędzy Brukselą a Ankarą utrudnia fakt, że ta pierwsza bazuje na fundamentalnej zasadzie *rule of law*. Zdaniem Marca Pierini’ego „The fundamental difficulty in shaping the EU policy response to Turkey involves designing a novel framework that balances a transactional approach with rules-based engagement. The risk is that in the absence of a positive dynamic on accession, the relationship will become purely transactional. That is already the case in many collaborative policy areas, such as the 2016 refugee package, under which the EU provides Syrian refugees and their host communities in Turkey with €6 billion (\$6.8 billion) of aid, or foreign policy dialogue. Given the absence of credible signals from Ankara on a return to the rule of law in 2019, it is clear that a degree of transactionalism will inevitably be part of the future Turkey-EU relationship” (Pierini, 2019, s. 6). Stąd też za trafne uznać należy słowa Nathalie Tocci, która już w 2014 roku określiła ewentualne stosunki pomiędzy Turcją a Unią Europejską, jako swoistą „podróż w nieznane”¹⁶¹.

W związku z sytuacją w Libii i ogromnym zaangażowaniem tureckim w kształtowanie sytuacji zarówno w Afryce Północnej, jak i na Bliskim Wschodzie, nacechowane pragmatyzmem odartym z idealizmu podejście, w coraz większym stopniu zaczyna bazować na odwoływaniu się do projekcji czynnika siły w stosunkach międzynarodowych. Zasadne wydaje się dokonanie oceny, że to właśnie autorytarna polityka Turcji, zwłaszcza zaś prowadzenie nielegalnych wierceń na wodach Cypru i możliwość zintensyfikowania szantażu Europy kolejnym napływem emigrantów, stają się obecnie jednym z największych wyzwań

¹⁶⁰ Szigetvari Tamas, EU-Turkey Relations: Changing Approaches, „ROMANIAN JOURNAL OF EUROPEAN AFFAIRS”, 2014, Vol. 14, No. 1, s. 38

¹⁶¹ Tocci Nathalie, Turkey and the European Union. A Journey in the Unknown, „Turkey project policy paper”, The Center on the United States and Europe at Brookings, Policy Paper, 2014, nr 5, s. 13.

dla bezpieczeństwa europejskiego. Jakkolwiek przestrogi udzielane Europie przez francuskiego prezydenta mogą być traktowane jako przejaw działań mających umożliwić realizację ochrony partykularnych interesów Paryża, to głos ten winien być usłyszany w Europie. Świadomość możliwości eskalacji kolejnego kryzysu uchodźczego winna być dostrzeżona, m.in. przez życzliwą Trypolisowi Republikę Włoską. Obecnie w ramach UE to głos Francji jest najbardziej słyszalny, tak jak podczas spotkania Prezydenta Macrona z prezydentem Cypru Nikosem Anastasiadisem w dniu 23 lipca tego roku, w trakcie którego francuski prezydent zaznaczył, że brak odpowiedzi Unii Europejskiej na prowokacje Turcji we wschodniej części Morza Śródziemnego jest „serious error”¹⁶².

Wydaje się, że Unia Europejska winna dążyć do umożliwienia zawarcia stronom konfliktu w Libii kompromisu, wszakże takiego, który zabezpieczałby Turcji żywotne dla jej gospodarki, inwestycje w tym państwie. W najbliższym czasie Unia Europejska musi podjąć kolejną inicjatywę na rzecz rozwiązania swoistego, libijskiego węzła gordyjskiego, którego egzemplifikacją stały się konkluzje konferencji berlińskiej zakończonej zapisami, które mogą być *de facto* interpretowane w różny sposób. Przykładowo, w treści dokumentu wieńczącego spotkanie obecny jest *passus*: „We support the Libyan Political Agreement as a viable framework for the political solution in Libya. We also call for the establishment of a functioning Presidency Council and the formation of a single, unified, inclusive and effective Libyan government approved by the House of Representatives”¹⁶³. Z treści dokumentu nie wynika *expressis verbis* potwierdzenie uznania rządu w Trypolisie jako organu dysponującego legitymizacją międzynarodową, co dla Turcji jest wysoce niepokojące. Z kolei House of Representatives w Tobruku jest politycznym zapleczem generała Khalify Haftra.

W ostatnim czasie pojawiają się sygnały świadczące, że zarówno w ramach instytucjonalnych UE, jak i wśród poszczególnych państw świadomość swoistych neo-osmańskich ambicji Ankary została wreszcie dostrzeżona. Po pierwsze nadmienić należy, że w dniu 25 czerwca tego roku ministrowie spraw zagranicznych Francji, Włoch i Republiki Federalnej Niemiec wydali wspólne oświadczenie zawierające wezwanie stronom konfliktu w Libii do zaprzestania walk. Podkreślono w nim, że wszelkie podmioty zagraniczne muszą przestrzegać

¹⁶² Buyuk Hamdi, France Tells EU to Sanction Turkey Over East Med Tensions, <https://balkaninsight.com/2020/07/23/france-tells-eu-to-sanction-turkey-over-east-med-tensions/> (26.07.2020).

¹⁶³ The Berlin Conference on Libya - Conference Conclusions (19 January 2020), <https://reliefweb.int/report/libya/berlin-conference-libya-conference-conclusions-19-january-2020> (27.07.2020).

ustanowionego embargo na dostawy broni do Libii, zaś rozwiązanie konfliktu odbyć się musi w ramach ustaleń berlińskich. Te ostatnie wszakże, jak już wykazano nie są satysfakcjonujące dla Ankary. O ile samo oświadczenie nie wywoła zapewne większych skutków, to jest wszakże symptomatyczne, oznacza bowiem zbliżenie stanowisk Paryża, Rzymu i Berlina.

Po drugie, już w marcu 2020 roku, ministrowie spraw wewnętrznych UE w dokumencie kończącym spotkanie Rady UE wskazali, że Rada: [...] strongly rejects Turkey's use of migratory pressure for political purposes. This situation at EU's external borders is not acceptable. The Council expects Turkey to implement fully the provisions of the 2016 Joint Statement with regard to all Member States"¹⁶⁴. W końcu, w lipcu tego roku ministrowie spraw zagranicznych w ramach Foreign Affairs Council oświadczyli, że: „[...] EU – Turkey relations were currently under strain because of worrying developments affecting the EU's interests, in particular in the Eastern Mediterranean and Libya”¹⁶⁵.

Podsumowując, dostrzec należy, że brak prowadzenia ze strony Unii Europejskiej bardziej zdecydowanych działań, zwłaszcza w Libii, jak i nie wypracowanie strategii mającej na celu niedopuszczenie do tak wyraźnej polaryzacji stron w libijskiej wojnie domowej, gdzie obecnie główne role odgrywają Ankara, Moskwa i Kair, doprowadziło również do sytuacji, w której wraz z upływem czasu UE dysponuje coraz mniejszym autorytetem mogącym umożliwić podjęcie działań na rzecz zjednoczenia państwa. Przypomnieć warto, że już sześć lat temu, Sergio Fabbrini pisał w kontekście roli Unii w kryzysie libijskim: „If the EU as a collective organization wants to play a role in international politics, then the intergovernmental bases of its foreign and defence policy should be revised”¹⁶⁶. Ostatnio Wolfram Lacher do głównych przyczyn braku zaangażowania Europejczyków w rozwiązanie kryzysu libijskiego zalicza francuskie wsparcie dla Khalify Haftara, niechęć do konfrontacji z Egiptem i ZEA w związku ze wsparciem tych państw dla ofensywy LNA. Jego zdaniem niechęć do podjęcia działań charakteryzowało również stanowisko niemieckiej polityki zagranicznej. W całościowym ujęciu doprowadziło to do utraty przez Europejczyków wiarygodności¹⁶⁷. W końcowym ujęciu omawianego zagadnienia nie sposób pominąć

¹⁶⁴ Council of the EU, OUTCOME OF THE COUNCIL MEETING, 3759th Council meeting, Justice and Home Affairs, Home Affairs issues, Brussels 4 March 2020, <https://www.consilium.europa.eu/media/42857/st06586-en20.pdf> (26.07.2020).

¹⁶⁵ Foreign Affairs Council, Turkey, 13 July 2020, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2020/07/13/> (27.07.2020).

¹⁶⁶ Fabbrini Sergio, The European Union and the Libyan crisis, „International Politics”, 2014, vol. 51, no. 2, s. 192.

¹⁶⁷ Lacher Wolfram, The Great Carve-Up. Libya's Internationalised Conflicts after Tripoli, „SWP Comment” 2020, nr 25, Stiftung Wissenschaft und Politik, s. 4.

znaczenia unijnych przedsięwzięć gospodarczych, na które negatywnie oddziałuje polityka turecka – nie tylko w wymiarze surowcowym *vide* eksploatacja kluczowych dla europejskiego bezpieczeństwa energetycznego pól gazowych *Aphrodite* i *Leviathan*. Pamiętać należy również, że turecka ofensywa gospodarcza w Trypolisie oznacza ograniczenie wysokości kontaktów libijskich dla firm z Europy. Skalę zagrożenia interesów firm z obszaru UE określa Wolfgang Puztai według którego na największe straty narażone będą firmy z sektora ropy naftowej i gazu ziemnego. Zaznacza on, że: „Turkish intrusion into Libya’s oil business will be to the disadvantage of the European companies, especially Eni, Repsol, Total and Wintershall, and reduce their market share in the mid-term significantly. For Turkey this is not only about some cheap crude, but about the domination of Libya’s hydrocarbon industry. Turkish companies will also push for contracts in the construction business, the health sector, and for power stations – and certainly get them, in part sidelining European companies”¹⁶⁸.

Wydaje się, że zagrożenia generowane przez Turcję w omawianym rejonie staną się przedmiotem debaty w ramach kolejnego szczytu Rady Europejskiej, planowanego na październik tego roku. Dalsze zwiększanie bowiem funduszy na migrację i zarządzanie granicami czy też odbiór wizyty szefów organów UE na granicy grecko-tureckiej w marcu 2020 roku jako wyrazu europejskiej solidarności i wsparcia dla Grecji, której przestrzeń powietrzna jest naruszana setki razy przez tureckie samoloty bojowe, nie są bowiem faktycznym rozwiązaniem problemu stojącego przed państwami Unii. Najbliższe miesiące wykażą czy unijne pryncypia skutecznie przeciwstawią się tureckiemu pragmatyzmowi mającemu autorytarne zabarwienie. Nie bez znaczenia dla przyszłych relacji na linii UE-Ankara jest dostrzeżenie przez Brukselę, że wypracowywanie jednolitego stanowiska względem Turcji musi uwzględnić, że Turcja stała się w rejonie Morza Śródziemnego graczem wytrwale aspirującym do potwierdzenia równorzędności takim potęgom europejskim jak Francja i Włochy.

Streszczenie:

Artykuł dotyczy relacji pomiędzy Unią Europejską i Turcją z perspektywy działań wskazanego państwa na Morzu Śródziemnym, dotyczących wskazanej organizacji międzynarodowej i jej państw członkowskich.

¹⁶⁸ Puztai Wolfgang, Turkey and Russia’s Libyan Adventure Is a European Problem, 2020, <https://www.ispionline.it/en/publicazione/turkey-and-russias-libyan-adventure-european-problem-26807> (27.07.2020).

Słowa kluczowe:

Unia Europejska, Turcja, Morze Śródziemne

Key words:

European Union, Türkiye, Mediterranean Sea

Bibliografia:

1. The Berlin Conference on Libya - Conference Conclusions (19 January 2020), <https://reliefweb.int/report/libya/berlin-conference-libya-conference-conclusions-19-january-2020> (27.07.2020).
2. Buyuk Hamdi, France Tells EU to Sanction Turkey Over East Med Tensions, <https://balkaninsight.com/2020/07/23/france-tells-eu-to-sanction-turkey-over-east-med-tensions/> (26.07.2020).
3. Cohen Ariel, Turkey-Libya Maritime Deal Upsets Mediterranean Energy Plan, <https://www.forbes.com/sites/arielcohen/2020/01/08/turkey-libya-maritime-deal-upsets-mediterranean-energy-plan/#35d056486bee> (21.07.2020)
4. Council of the European Union, Turkish drilling activities in the Eastern Mediterranean: Council adopts conclusions, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/07/15/turkish-drilling-activities-in-the-eastern-mediterranean-council-adopts-conclusions/> (19.07.2020).
5. Council of the EU, OUTCOME OF THE COUNCIL MEETING, 3759th Council meeting, Justice and Home Affairs, Home Affairs issues, Brussels 4 March 2020, <https://www.consilium.europa.eu/media/42857/st06586-en20.pdf> (26.07.2020)
6. Consilium, EU launches Operation IRINI to enforce Libya arms embargo, press releases <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/31/eu-launches-operation-irini-to-enforce-libya-arms-embargo/> (16.07.2020).
7. Daventry Michael, Emmanuel Macron: 'Turkey is playing a dangerous game in Libya', <https://www.euronews.com/2020/06/23/emmanuel-macron-turkey-is-playing-a-dangerous-game-in-libya> (24.07.2020).
8. Demirel Özlem, Parliamentary questions: Secret arms shipments from Turkey to Libya, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-003726_EN.html (18.07.2020)
9. Detsch Jack, Pentagon Escalates Rhetoric in Libya as Russian Planes Arrive, <https://foreignpolicy.com/2020/05/26/pentagon-libya-russia-fighter-aircraft-rhetoric-africom/> (20.07.2020).
10. dw.com, Turkey's strategic play in Libya to help reap economic gains, <https://www.dw.com/en/turkeys-strategic-play-in-libya-to-help-reap-economic-gains/a-54037623> (24.07.2020).
11. Fabbrini Sergio, The European Union and the Libyan crisis, „International Politics”, 2014, vol. 51, no. 2.

12. European Council, European Council meeting (12 December 2019) – Conclusions, <https://www.consilium.europa.eu/media/41768/12-euco-final-conclusions-en.pdf> (20.07.2020).
13. Europe Report, Turkey Wades into Libya's Troubled Waters, 2020, nr 257.
14. Foreign Affairs Council, Turkey, 13 July 2020, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2020/07/13/> (27.07.2020).
15. Groizeleau Vincent, OTAN : la France espère un électrochoc sur la question turque, <https://www.meretmarine.com/fr/content/otan-la-france-espere-un-electrochoc-sur-la-question-turque> (18.07.2020).
16. Lacher Wolfram, The Great Carve-Up. Libya's Internationalised Conflicts after Tripoli, „SWP Comment" 2020, nr 25, Stiftung Wissenschaft und Politik.
17. Lasserre Isabelle, Libye: pourquoi l'activisme de la Turquie donne des sueurs froides à la France, „Le Figaro", 2020.
18. Lavergne Marc, L'armée turque s'installe en Libye: vers un nouveau chantage aux migrants d'Erdogan?, „La Figaro", <http://www.aturquie.fr/larmee-turque-sinstalle-en-libye-vers-un-nouveau-chantage-aux-migrants-derdogan/> (26.07.2020).
19. Megirisi Tarek, Geostrategic Dimensions of Libya's Civil War, „Africa Security Brief. A publication of the africa center for strategic studies", 2020, No. 37.
20. Operation Sea Guardian, <https://mc.nato.int/missions/operation-sea-guardian>, (18.07.2020)
21. OCHA, Libya Situation Report 29 April 2020, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Situation%20Report%20-%20Libya%20-%2029%20Apr%202020.pdf> (21.07.2020)
22. Perini Marc, Options for the EU-Turkey Relationship, „CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE", 2019.
23. Pusztai Wolfgang, Turkey and Russia's Libyan Adventure Is a European Problem, 2020, <https://www.ispionline.it/en/publicazione/turkey-and-russias-libyan-adventure-european-problem-26807> (27.07.2020).
24. Refugees and Asylum Seekers in Turkey, <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey>, (17.07.2020).
25. Regulation (EU) No 347/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2013 on guidelines for trans-European energy infrastructure and repealing Decision No 1364/2006/EC and amending Regulations (EC) No 713/2009, (EC) No 714/2009 and (EC) No 715/2009, Dz. Urz. UE L 115 z 25.4.2013.
26. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2018/540 z dnia 23 listopada 2017 r. zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 347/2013 w odniesieniu do unijnej listy projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.
27. Repetowicz Witold, Światowa wojna na Morzu Śródziemnym [OPINIA],
28. <https://defence24.pl/swiatowa-wojna-na-morzu-srodziemnym-opinia> (16.07.2020).
29. Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2292, The situation in Libya, 2016, <http://unscr.com/en/resolutions/2292> (16.07.2020).
30. Szigetvari Tamas, EU-Turkey Relations: Changing Approaches, „ROMANIAN JOURNAL OF EUROPEAN AFFAIRS", 2014, Vol. 14, No. 1.

-
31. Tocci Nathalie, Turkey and the European Union. A Journey in the Unknown, „Turkey project policy paper", The Center on the United States and Europe at Brookings, Policy Paper, 2014, nr 5.
 32. U.S. Commission on International Religious Freedom, USCIRF Condemns Turkish Military Operations in Northern Iraq, <https://www.uscirf.gov/news-room/press-releases-statements/uscirf-condemns-turkish-military-operations-in-northern-iraq> (21.07.2020).